

MİLLÎ TEKNOLOJİ HAMLESİNDE SİNAİ
MÜLKİYETİN ROLÜ

*THE ROLE OF INDUSTRIAL PROPERTY IN THE NATIONAL
TECHNOLOGY INITIATIVE*

Cemil BAŞPINAR

MİLLÎ TEKNOLOJİ HAMLESİNDE SİNAİ MÜLKİYETİN ROLÜ

Cemil BAŞPINARⁱ

Türk Patent ve Marka Kurumu Başkanı

Özet

Son yıllarda ortaya çıkan gelişmeler ülkemizin ekonomik ve teknolojik bağımsızlığının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu nedenle, ülkemizin rekabet gücünü artırmak ve kritik teknolojileri millileştirilmek amacıyla ortaya çıkan “Millî Teknoloji Hamlesi” yol haritası ülkemiz için hayati öneme sahiptir. Millî Teknoloji Hamlesinde yer alan amaçlara ulaşabilmemiz için ise ülkemizin fikri sermayesinin ve özellikle sınai mülkiyet portföyünün güçlendirilmesi, dikkate alınması gereken önemli bir konudur.

Bilgiye sahip olan ve onu kontrol edebilen ülkelerin güçlü olarak kabul gördüğü günümüz toplumunda teknolojik gelişmeler ve yenilikçi faaliyetler, ekonomik büyümenin ve küresel rekabetin yönünü belirleyen başlıca unsurlar haline gelmiştir. İnovasyona dayalı teknolojik ilerlemeyi teşvik etmek ve ekonomik büyümeyi desteklemek için zekâ ve yaratıcılık kullanarak ürün meydana getirmeyi teşvik etmeliyiz. Bunun için de güçlü bir sınai mülkiyet sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Sınai mülkiyet koruması olmadan, işletmeler ve bireyler buluşlarından tam olarak yararlanamayacak, araştırma ve geliştirmeye daha az vakit ayıracaklardır.

Ülkemiz sınai mülkiyet portföyünün Millî Teknoloji Hamlesi vizyonu ile güçlendirilmesi, ülkemiz için küresel bazda özgün ve yenilikçi üretimin önünü açacak temel adımlardan birisidir. Bu hedef doğrultusunda Türk Patent ve Marka Kurumu olarak, ülkemizin sınai mülkiyet kapasitesinin daha verimli kullanımı ve ekonomik değere dönüşecek ticarileşme faaliyetleri noktasında çalışmalarımıza devam ediyoruz.

Türk Patent ve Marka Kurumu olarak bir yandan sınai mülkiyet haklarını oluşturan patent-faydalı model, marka, tasarım, coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adı ile entegre devre topoğrafyası ile ilgili ülkemizdeki tescil faaliyetlerini yürütürken bir yandan da sınai mülkiyet bilincini toplumun bütün kesimlerinde artırarak, sınai mülkiyet haklarının etkin korunmasına ve ticarileştirilmesine katkı sağlıyor, Millî Teknoloji Hamlesi doğrultusunda ülkemizin ekonomik ve teknolojik gelişimine hizmet ediyoruz.

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerin en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilen patent verileri stratejik önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. Bu çalışmada sınai mülkiyet alanında ülkemizdeki mevcut durumun analizi bazı sınai mülkiyet göstergeleri ile birlikte ele alınmıştır. Ayrıca, Kurum olarak gerçekleştirdiğimiz faaliyetlere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Sınai Mülkiyet, Patent, Marka, Teknoloji, Ticarileşme

ⁱ cemil.baspinar[at]turkpatent.gov.tr

THE ROLE OF INDUSTRIAL PROPERTY IN THE NATIONAL TECHNOLOGY INITIATIVE

Cemil BAŞPINARⁱⁱ

The President of the Turkish Patent and Trademark Office

Abstract

Recent developments have once again revealed the importance of Türkiye's economic and technological independence. For this reason, the "National Technology Initiative" roadmap, which has emerged to increase our country's competitiveness and nationalize critical technologies, has vital importance. Strengthening the intellectual capital of our country, and in particular, the industrial property portfolio is an important issue to be considered in achieving the goals of the "National Technology Initiative".

Technological developments and innovative activities have become the main factors that determine the direction of economic growth and global competition in today's society, where the countries that have knowledge and can control it are accepted as powerful. To foster innovative technological progress and to support economic growth, we must encourage the creation of products resulting from intelligence and creativity. To do so, there is a need for a strong industrial property system. Without industrial property protection, businesses and individuals will not be able to take full advantage of their inventions and will spend less time on research and development.

Strengthening our country's industrial property portfolio with the vision of the "National Technology Initiative" is one of the fundamental steps that will pave the way for original and innovative products on a global scale in our country. In line with this goal, as the Turkish Patent and Trademark Institution, we continue to work on more efficient use of our country's industrial property capacity and commercialization activities that will turn into economic value.

As the Turkish Patent and Trademark Institution, while carrying out the registration activities in our country regarding the patents-utility models, trademarks, designs, geographical indications and designations of origin, and integrated circuit topographies, that constitute the industrial property rights, on the other hand, we contribute to the effective protection and commercialization of industrial property rights by raising awareness of industrial property in all segments of society, and we serve the economic and technological development of our country in accordance with the "National Technology Initiative".

Patent data, which is accepted as one of the most important indicators of technological developments in today's world, increases its strategic importance day by day. In this study, the analysis of the current situation of our country in the field of industrial property is discussed together with some indicators of industrial property. In addition, the activities that we carry out as a national office are also included.

Keywords

Industrial Property, Patent, Trademark, Technology, Commercialization

ⁱⁱ cemil.baspinar[at]turkpatent.gov.tr

Giriş

Dördüncü Sanayi Devrimi ile birlikte Nesnelerin İnterneti, Bulut Bilişim, Yapay Zekâ, 5G gibi teknolojiler yaşam ve çalışma alanlarımızı hâlihazırda büyük bir değişimden geçirmektedir. Bu teknolojiler veriye dayalı bir ekonominin önünü açmıştır. Bu nedenle günümüz toplumunda teknolojik gelişmelerin ve yenilikçi faaliyetlerin, ekonomik büyümenin ve küresel rekabetin yönünü belirleyen başlıca unsurlar haline geldiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bilgiye sahip olan ve onu kontrol edebilen ülkelerin güçlü ülkeler olarak kabul edildiği günümüz dünyasında, ülke olarak küresel piyasalardaki rekabet ortamında kalıcı olmak ya da zirveye ulaşmak ancak fark yaratan, yenilikçi teknolojileri üretmemizle mümkün olacaktır. Ülke olarak üreteceğimiz yeni ürünlerin ve üretim süreçlerinin ise güçlü mekanizmalarla korunması gerekmektedir. Aksi takdirde rakiplerin söz konusu yenilikleri kopyalayarak kullanmaları ve hatta kopyaladıkları yeniliklerimiz üzerinden geliştirme yaparak bizim önümüze geçmeleri söz konusu olacaktır. Bu da belli bir emek ve para harcanarak, yaratıcılık kullanılarak meydana getirilen ürünler üzerinden fayda sağlamamamız anlamına gelmektedir. Ülke olarak geliştirdiğimiz yeniliklerin yasal yollardan güçlü bir şekilde korunması da Sınai Mülkiyet Haklarının etkin bir şekilde uygulanması ile mümkündür.

Sınai Mülkiyet Hakkı

Sınai Mülkiyet Hakkı, sanayide ve tarımdaki buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk uygulayıcıları adına veya ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerlerindeki üreticisinin veya satıcısının ayırt edilmesini sağlayacak işaretlerin sahipleri adına kayıt edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma ayrıcalığına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir hak türüdür.

Teknolojik yeniliklerin, güçlü markaların, özgün tasarımların ve yerel değerlerin korunmasını sağlayan sınai mülkiyet sistemi sürdürülebilir kalkınmanın en önemli unsurlarındandır.

Sınai Mülkiyet Haklarının etkin bir şekilde korunmasını güçlü ve kararlı bir ekonominin temel koşullarından birisi olarak da tanımlayabiliriz. Sınai mülkiyet hakları, sahibine fikri çabalarının sonucu olarak ortaya çıkan çalışmalarını için verilen bir ödüllendirme ve teşvik aracı olmanın yanı sıra toplumun da bu çalışmalardan fayda sağlamasına imkân veren yani her iki tarafından çıkarları arasında denge kurmayı amaçlayan bir sistemdir.

Türk Patent ve Marka Kurumu

Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT); patent-faydalı model, marka, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı ile entegre devre topoğrafyalarından oluşan sınai mülkiyet haklarına ilişkin ülkemizdeki tescil faaliyetlerinin yanı sıra, ülkemizin sınai mülkiyet sisteminin gelişimine yönelik önemli görevler ifa etmektedir.

Kurum olarak misyonumuz “*Sınai mülkiyet bilincini toplumun bütün kesimlerinde artırarak, sınai mülkiyet haklarının etkin korunmasına ve ticarileştirilmesine katkı sağlayarak ve uluslararası platformlarda etkin rol oynayarak Millî Teknoloji Hamlesi doğrultusunda ülkemizin ekonomik ve teknolojik gelişimine hizmet etmek*” şeklinde belirlenmiştir.

Ülkemizin Sınai Mülkiyet Tarihi

Ülkemiz, sınai mülkiyet korumasıyla ilgili girişimlerde bulunan ve düzenlemeler yapan öncü ülkelerden biridir. Ülkemizde, kamu refahını ve üretimi arttırmak adına mucitlere özel ayrıcalıklar sunulması ve bu sayede yeniliklerin özendirilmesinin sağlanmasına ilişkin faaliyetlerin başlangıcı, Osmanlı İmparatorluğu Döneminde 13. ve 14. yüzyıllardaki “Ahilik” sistemine kadar uzanmaktadır.

Ülkemizde sınai mülkiyet hakları ile ilgili yapılan ilk yazılı düzenlemeler yine Osmanlı İmparatorluğu Dönemine denk gelmektedir. Marka Hakkının Korunması için 1871 tarihli Alamet-i Farika Nizamnamesi ve Patent Hakkının Korunması için 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunu zamanın koşullarına göre modern olarak nitelendirilebilecek özellikte, dünyadaki ilk uygulamalardan biri olarak kabul edilmektedirler.

Ülkemizin 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması ve eki Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşmasına taraf olması, Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği anlaşması yapılması ve aynı dönemde AB’de sınai mülkiyet alanında çeşitli düzenlemelerin ve Topluluk mevzuatının üye ülkelerle uyumlaştırılması çalışmalarının yapılması gibi gelişmeler Türkiye’de de sınai mülkiyet haklarının uluslararası standartlarda ve etkin bir biçimde korunması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.

Bu doğrultuda 24 Haziran 1994 tarihinde 544 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK) o zamanki adıyla Türk Patent Enstitüsü kurulmuştur. Ayrıca; 544 sayılı KHK’nın günümüz koşullarına uyumlu hale getirilmesi ve kanunlaştırılması amacıyla 19 Kasım 2003 tarihinde 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir.

1995 yılında da patent-faydalı model, marka, tasarım ve coğrafi işaretler alanlarında KHK’lar yürürlüğe girmiştir.

10 Ocak 2017 tarihinde ise 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) yürürlüğe girmiş ve daha önce KHK’lar ile korunan patent-faydalı model, marka, tasarım ve coğrafi işaretler 6769 sayılı SMK’nın bünyesinde birleştirilmiştir. Söz konusu Kanunla Türk sınai mülkiyet mevzuatının uluslararası anlaşmalara ve AB mevzuatına uyumu artırılmış ve TÜRK PATENT’in kurumsal yapısı güçlendirilmiştir.

6769 sayılı SMK ile Türk Patent Enstitüsünün adı “Türk Patent ve Marka Kurumu” olarak değiştirilmiş; ayrıca TÜRK PATENT’in akademik çalışmaları desteklemek ve sınai mülkiyet bilincini toplumun bütün kesimlerine yayma görevlerini daha etkin bir şekilde gerçekleştirmesi amacıyla “Fikri Mülkiyet Akademisi ve Sınai Mülkiyet Eğitim Merkezi” kurulmuştur.

15 Temmuz 2018 tarih ve 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile TÜRK PATENT’in kuruluş ve kurumsal yapısı ile ilgili hükümler söz konusu Kararnameye aktarılmıştır.

Mevcut Durum ve Göstergeler

Elimizdeki tüm veriler, Türkiye’nin sınai mülkiyet kapasitesini yıldan yıla arttırdığını ve dünyada en fazla sınai mülkiyet başvurusu yapılan ülkelere biri olduğunu göstermektedir.

Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO) tarafından yayımlanan 2021 yılı Dünya Fikri Mülkiyet Göstergeleri Raporuna göre Türkiye; ulusal düzeyde patent başvurularında dünyada 14'üncü, marka başvurularında 7'nci, tasarım başvurularında 4'üncü ve genel sıralamada 9'uncu sırada yer almaktadır. Bu durum ülkemizde üretim yapısının yenilikçi karakter kazanmasının ve büyüme kapasitesinin en önemli göstergesidir.

Sınai mülkiyet alanında Türkiye, uluslararası sözleşmelere ve antlaşmalara katılım sağlamış; bu sayede de, dünyada sınai mülkiyet alanında yaşanan gelişmelerin içerisinde kendisine yer edinmeye başarmıştır. TÜRKPATENT başta WIPO, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Avrupa Patent Ofisi (EPO), Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO) gibi kuruluşlarla olmak üzere uluslararası kurum ve kuruluşlarla olan ilişkilerini sürekli geliştirerek güçlendirmektedir. Bu sayede sınai mülkiyet hakları alanındaki güncel uluslararası anlaşmalara ilişkin gelişmeleri izlemekte ve katılımı uygun ve yararlı görülen anlaşmalar açısından gerekli süreçler tamamlanarak, ülkemizin sınai mülkiyet alanında bölgesinde lider kuruluş haline getirilmesi hedeflenmektedir.

Ülkemizin sınai mülkiyet alanında uluslararası platformda son dönemde gerçekleştirdiği en önemli icraatlardan birisi de, TÜRKPATENT'in Uluslararası Araştırma ve Ön İnceleme Otoritesi olmasıdır. TÜRKPATENT 2017'den bu yana WIPO nezdinde 23 uluslararası otoriteden biri olarak hizmet ederek patent araştırması konusunda kapasitesini güçlendirmeye devam etmektedir. Ayrıca TÜRKPATENT 2021 yılında uluslararası araştırma ve ön inceleme rapor sayısını artırarak en fazla rapor düzenleyen ilk 10 otorite arasına girmiştir.

Sınai mülkiyet haklarını oluşturan patent-faydalı model, marka, tasarım, coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adı ile entegre devre topoğrafyasına ait TÜRKPATENT istatistik veri tabanından alınan bazı güncel göstergeler aşağıda yer almaktadır:

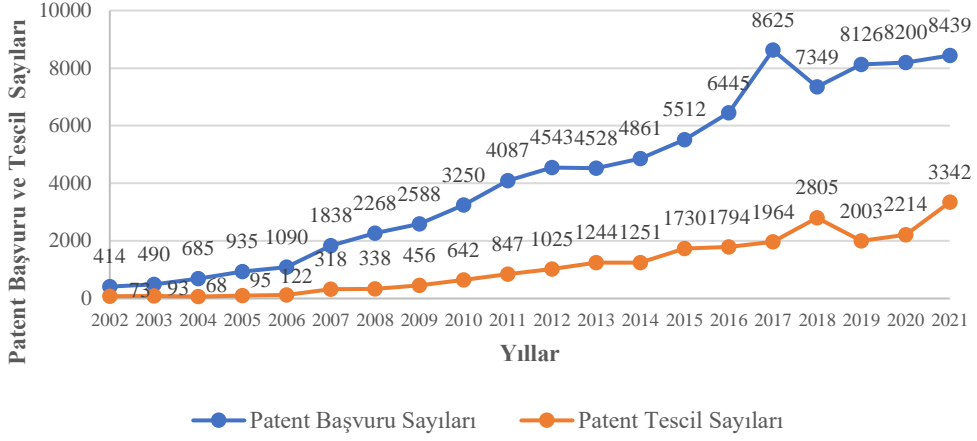
Patent-Faydalı Model

Ülkemizde patent ve faydalı model tescil işlemlerinin yürütülmesinden sorumlu olan Kurumumuz nezdinde patent başvuruları; doğrudan Kuruma yapılan başvurular, Patent İşbirliği Antlaşması (PCT) aracılığıyla yapılan başvurular ve Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC) aracılığıyla Türkçe istemleri ve fasikülleri, Kuruma sunulan Avrupa Patenti başvuru ve patentleri olmak üzere üç grupta değerlendirilebilir. Ayrıca, buluşlar için faydalı model başvurusunda bulunmak da mümkündür (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021).

TÜRKPATENT'e 2021 yılında 8.439 yerli, 9.127 yabancı olmak üzere toplam 17.566 patent başvurusu yapılmıştır. 2020 yılında yerli patent başvurusu sayısının toplam patent başvuru sayısına oranı %44 iken 2021 yılında bu oran %48 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında 18.705 olan toplam patent başvurusu sayısı 2021 yılında %6 oranında azalarak 17.566 olarak gerçekleşmiştir.

TÜRKPATENT tarafından 2021 yılında 3.342 yerli, 9.224 yabancı olmak üzere toplam 12.566 patent tescil edilmiştir. Tescil edilen patentlerin 9.179'u EPC yoluyla ülkemizde geçerli olan Avrupa patentleridir. 2021 yılında 2020 yılına göre yerli patent tescil sayısı %51 oranında artarak 2.214'ten 3.342'ye yükselmiştir. 2020 yılında yerli patent tescil sayısının toplam patent sayısına oranı %18 iken 2021 yılında bu oran %27 olarak gerçekleşmiştir.

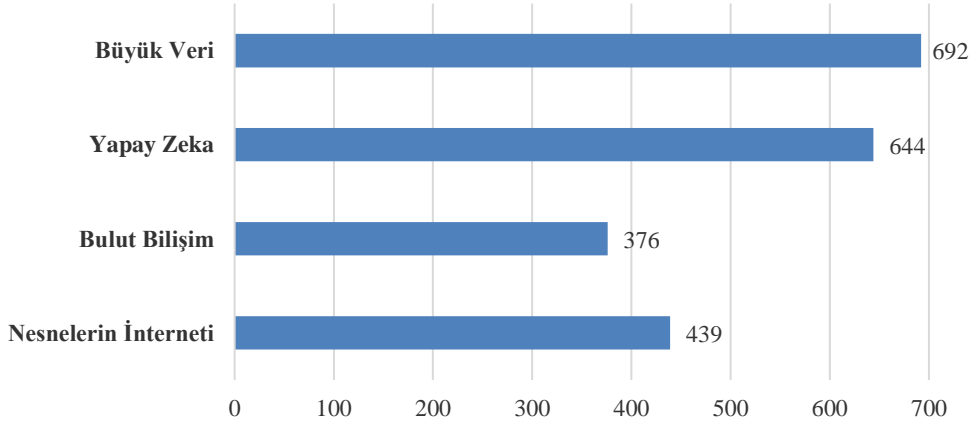
TÜRKPATENT'e yapılan yerli patent başvuru sayıları ile yerli patent tescil sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıda Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. 2002-2021 yıllarına ait yerli patent başvuru ve tescil sayısı

Kurumumuza yapılan başvurular alan bazı incelendiğinde; 2011-2021 yılları arasında Büyük Veri ile ilgili 692 adet, Yapay Zekâ ile ilgili 644 adet, Bulut Bilişim ile ilgili 376 adet ve Nesnelerin İnterneti ile ilgili 439 adet yerli başvuru yapıldığı görülmektedir.

Büyük Veri, Yapay Zekâ, Bulut Bilişim ve Nesnelerin İnterneti alanlarında 2011-2021 yılları arasında TÜRK PATENT'e yapılan yerli başvuruların toplam sayısı aşağıda Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2. 2011-2021 yılları arasında yüksek teknolojik alanlarda yapılan yerli başvuru sayısı

Kurumumuz PCT kapsamında Uluslararası Araştırma ve Ön İnceleme Otoritesi olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Bu kapsamda otorite olarak rapor düzenlemeye başladığımız ilk yıl olan 2017'de tarafımızdan 10 uluslararası araştırma ve ön inceleme raporu düzenlenirken, bu sayı 2019 yılında 940, 2020 yılında 1.710 ve 2021 yılında 1.653 adet olarak gerçekleşmiştir.

Kurumumuz tarafından düzenlenen ulusal araştırma ve inceleme rapor sayısı ise 2020 yılında 13.415 iken 2021 yılında önceki yıla oranla %73 artarak 23.190'a ulaşmıştır.

2006 yılına kadar kendi bünyesinde araştırma ve inceleme kapasitesi bulunmayan ve anlaşmalı olduğu yurtdışı kuruluşlar aracılığıyla bu hizmetleri sağlayan TÜRK PATENT,

bugün itibariyle ulusal ve PCT kapsamında gerçekleştirilen uluslararası başvuruların tamamı için kendi bünyesinde araştırma ve inceleme hizmeti vermektedir. Bununla birlikte gerçekleştirdiği ikili anlaşmalar kapsamında bölgemizde bulunan bazı ülkelere de bu hizmeti sağlamaktadır.

Kurumumuz tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası rapor sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıda Tablo 1’de yer almaktadır.

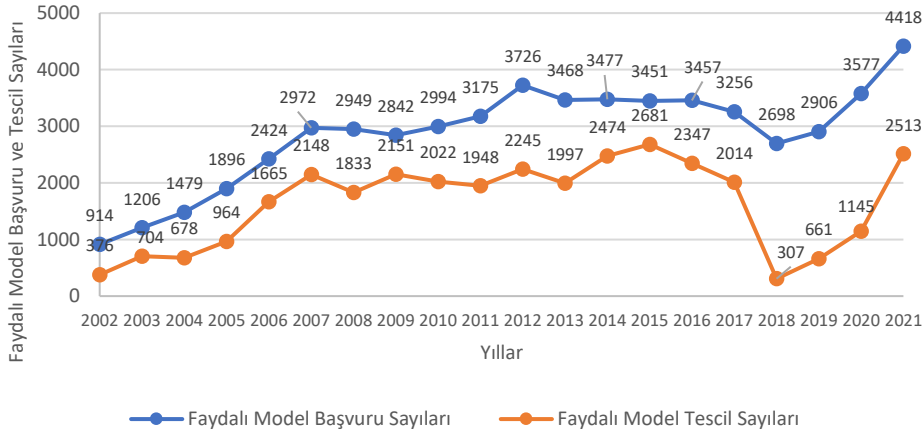
Tablo 1. 2019-2021 yılları arasında hazırlanan ulusal ve uluslararası rapor sayıları

Rapor Hazırlanan Yıllar	2019	2020	2021
Uluslararası Rapor Sayısı	940	1.710	1.653
Ulusal Rapor Sayısı	8.059	13.415	23.190

Buluşlar için diğer koruma türü olan faydalı model başvurularına bakıldığında, 2021 yılında 4.418 yerli, 72 yabancı olmak üzere toplam 4.490 faydalı model başvurusu yapılmıştır. Yerli faydalı model başvuru sayıları 2020 yılına oranla %24'lük artış göstererek 3.577'den 4.418'e yükselmiştir. 2020 yılında yerli faydalı model başvuru sayısının toplam faydalı model başvuru sayısına oranı %99 iken 2021 yılında bu oran %98 olarak gerçekleşmiştir.

2021 yılında 2.513 yerli, 78 yabancı olmak üzere toplam 2.591 faydalı model tescil edilmiştir. Yerli faydalı model tescil sayıları 2020 yılına oranla %120'lik artış göstererek 1.145'ten 2.513'e yükselmiştir. 2020 ve 2021 yıllarında yerli faydalı model tescil sayısının toplam faydalı model tescil sayısına oranı %97 olarak gerçekleşmiştir.

TÜRKPATENT'e yapılan yerli faydalı model başvurularının sayısı ile faydalı model tescil sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıda Şekil 3'de yer almaktadır.

Şekil 3. 2002-2021 yıllarına ait yerli faydalı model başvuru ve tescil sayısı

Marka

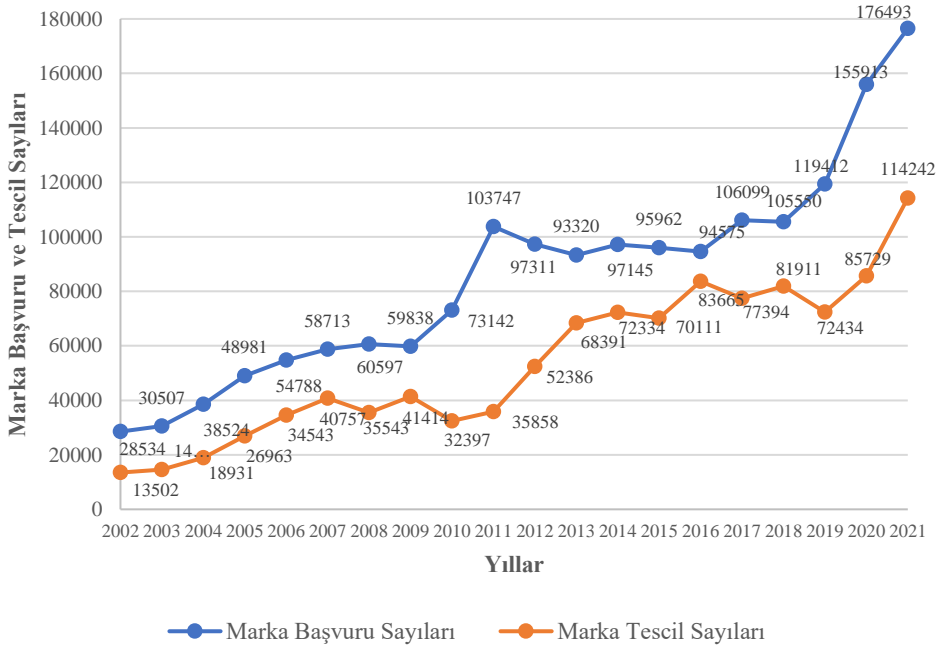
Kurumumuz, marka tescili ve bunlara ilişkin diğer işlemlerin yürütülmesiyle birlikte, marka koruma sisteminin revizyonu ve geliştirilmesi, bu alanda ulusal ve uluslararası gelişmelerin takibi ve gerektiğinde ulusal mevzuat ve uygulamalara yansıtılması, kamuoyunda marka

bilincinin artırılması yönünde çalışmalar gerçekleştirmekte ve kamuoyundaki marka bilincini üst seviyelere taşımaya çalışmaktadır (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021).

2021 yılında Kurumumuza yapılan yerli marka başvurularının sayısı 176.493, yabancı marka başvurularının sayısı ise 15.286 olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında toplam marka başvurularının %92'si yerli marka başvuruları olup, yerli marka başvuruları önceki yıla göre %13 oranında artış göstermiştir.

2021 yılında yerli marka tescil sayısı 114.242 olup, yabancı marka tescil sayısı 15.179 olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında toplam marka tescil sayısının %88'i yerli marka başvurusu olup, yerli marka tescil sayıları önceki yıla göre yaklaşık %33 artış göstermiştir.

TÜRKPATENT'e yapılan yerli marka başvurularının sayısı ile yerli marka tescil sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıda Şekil 4'de yer almaktadır.

Şekil 4. 2002-2021 yıllarına ait yerli marka başvuru ve tescil sayısı

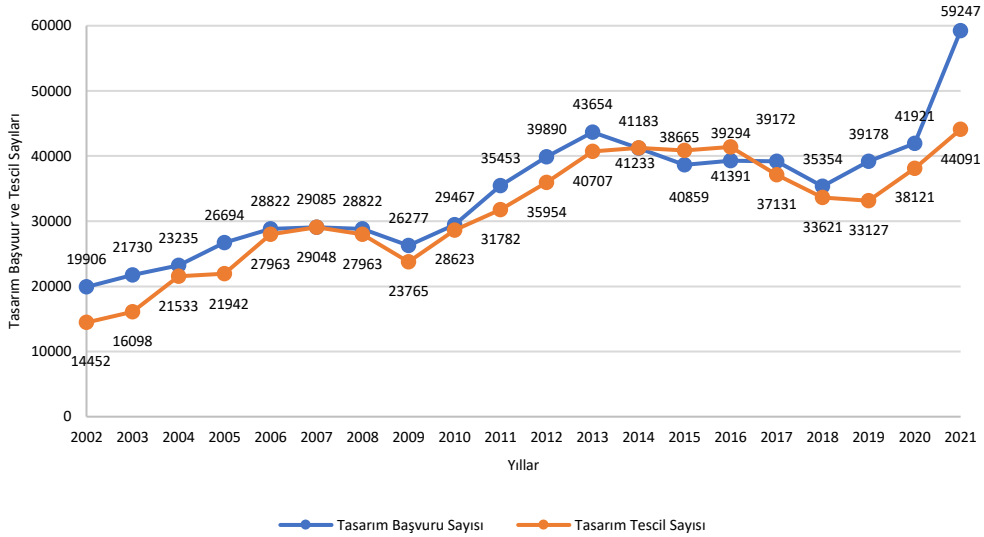
Tasarım

Kurumumuz, tasarım tescil başvurularının ilgili mevzuat hükümlerine göre kayıt, dosyalama, araştırma, inceleme, değerlendirme ve tescil işlemleri ile lisans, devir ve sair değişikliklerle ilgili işlemlerini yerine getirmektedir.

2021 Yılında Kurumumuza yapılan toplam tasarım başvurularının sayısı 2020 yılına göre yaklaşık %38 artarak 65.915'e ulaşmıştır. Toplam tasarım başvurularının yaklaşık %90'ı yerli tasarım başvurusu olup, 2021 yılında yerli tasarım başvuruları da bir önceki yıla göre yaklaşık %41 artarak 59.247 olarak gerçekleşmiştir.

2021 yılında toplam tasarım tescil sayısı 2020 yılına göre yaklaşık %11 artarak 50.038'e ulaşmıştır. Toplam tasarım tescil sayısının %88'i yerli tasarım tescili olup, 2021 yılında yerli tasarım tescil sayısı da bir önceki yıla göre %16 artarak 44.173 olarak gerçekleşmiştir.

TÜRKPATENT'e yapılan yerli tasarım başvurularının sayısı ile yerli tasarım tescil sayılarının yıllara göre dağılımı aşağıda Şekil 5'de yer almaktadır.

Şekil 5. 2002-2021 yıllarına ait yerli tasarım başvuru ve tescil sayısı

İnsana ve çevreye duyarlı, katma değeri yüksek tasarımların yaratılmasını ve korunmasını, ülkemiz tasarım ve tasarımcılarının sürdürülebilir bir şekilde dünyayla rekabet edebilir hale getirilmesini, “Türk Tasarımı” kimliğinin yaygınlaşmasını, Türk tasarımcılarının ve tasarımlarının dünya pazarında tercih edilir konuma getirilmesini sağlamak amacıyla Bakanlar Kurulu'nun 2009/15355 sayılı Kararı ile 2009 yılında Türk Tasarım Danışma Konseyi kurulmuş olup, sekretaryasını TÜRKPATENT yürütmektedir.

Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adı

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı; coğrafi kaynak belirtmek, geleneksel bilgi ve kültürel değerlerle de şekillenebilen üretim metodunu ve kalitesini garanti etmek, pazarda ürünleri ayırt ederek pazarlama aracı olmak, ürün taklitçiliği ile mücadele etmek gibi işlemlere sahiptir. Bu nedenle diğer snai mülkiyet haklarından farklı olarak, bireylere sağladığı hakların yanı sıra yerel üretimin ve kırsal kalkınmanın desteklemesinde önemli rol oynar. Bu kapsamda başvuru sahiplerinin bilgilendirilmesinde ve başvuru tescil süreçlerinin sonuçlandırılmasında 2021 yılında da yüksek performans sergilenmiştir.

2021 yılında Gaziantep Menengiç Kahvesi / Gaziantep Melengiç Kahvesi, Araban Sarımsağı, Tonya Tereyağı, Erzurum Su Böreği, Edremit Zeytinyağı, Antep Fıstık Ezmesi, Aydın Memecik Zeytinyağı, İpsala Pirinci, Bursa Kestane Şekeri, Aydın Memecik Zeytini olmak üzere AB nezdinde 10 coğrafi işaret başvurusu yapılmıştır. Bu başvurularla birlikte AB nezdinde işlemleri devam eden başvuru sayısı 26'ya ulaşmıştır. 2021 yılında Aydın İnciri, Aydın Kestanesi, Gaziantep Baklavası, Malatya Kayısı, Milas Zeytinyağı, Bayramiç Beyazı ve Taşköprü Sarımsağı tescilleri ile AB'de tescilli coğrafi işaret sayımız 7'ye ulaşmıştır (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021).

2021 yılında coğrafi işaret başvuru ve tescil sayılarında büyük bir artış yaşanmıştır. 2020 yılında coğrafi işaret başvuru sayısı 453, coğrafi işaret tescil sayısı 161 iken, 2021 yılında başvuru sayısı 558, tescil sayısı ise 350 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde 2021 yılı sonu itibariyle coğrafi işaret tescili almış ürünlerin sayısı ve bölgesel dağılımı aşağıda Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Coğrafi İşaret Tescil Sayılarının Bölgelere Göre Dağılımı

Coğrafi Bölge	Tescil Sayıları
Akdeniz Bölgesi	110
Doğu Anadolu Bölgesi	105
Ege Bölgesi	153
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	193
İç Anadolu Bölgesi	175
Karadeniz Bölgesi	208
Marmara Bölgesi	98

Entegre Devre Topoğrafyası

Entegre Devre ile elektronik bir işlevi veya bunun gibi diğer işlevleri yerine getirmek üzere tasarlanmış, en az bir aktif elemanı olan ve ara bağlantılarından bir kısmının ya da tümünün bir parça malzeme içerisinde ve/veya üzerinde bir araya getirilmiş ara veya son formdaki bir ürün kastedilmektedir. Entegre Devre Topoğrafyası ile de entegre devreyi oluşturan tabakaların üç boyutlu dizilimini gösteren, üretim amacıyla hazırlanmış ve herhangi bir formatta sabitlenmiş görüntüler dizisi olup, her görüntü entegre Devrenin üretiminin herhangi bir aşamasındaki yüzeyinin tamamının veya bir kısmının görünümü olarak ifade edilmektedir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021).

Patent-faydalı model, marka, tasarım ile coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adı gibi TÜRKPATENT tarafından ülkemizdeki tescil işlemleri gerçekleştirilen bir sınai mülkiyet hakkıdır.

Sınai Mülkiyet Hakları Konusunda Farkındalığın Artırılması Kapsamında TÜRKPATENT Tarafından Gerçekleştirilen Faaliyetler

Fikri Mülkiyet Akademisi

Kurum olarak eğitim ve farkındalık faaliyetlerine, güncel gelişmelerin ve uygulamaların paylaşıldığı etkinliklere büyük önem veriyoruz. Bu amacımızı gerçekleştirmek için atılan adımlardan biri de 6769 sayılı SMK kapsamında Fikri Mülkiyet Akademisinin kurulmasıdır. Telif Hakları Eğitim Merkezi ile beraber Akademiyi oluşturan Sınai Mülkiyet Eğitim Merkezi, TÜRKPATENT bünyesinde bir merkez olarak sınai mülkiyet haklarına ilişkin eğitim, danışmanlık, araştırma ve koordinasyon çalışmalarını yürütmektedir. Önümüzdeki dönemde, Akademi bünyesinde verilen eğitimlerin sayısını arttırmayı ve daha geniş kesimlere ulaşmayı planlıyoruz.

Yüksek Lisans Programı

Yine eğitim faaliyetlerimiz kapsamında geçtiğimiz yıllarda Ankara Üniversitesi ve WIPO ile beraber başlattığımız Fikri Mülkiyet Hukuku Yüksek Lisans Programı bulunmaktadır. Yurt içi ve yurt dışından akademisyenler ile beraber Kurumumuzdan uzmanlarımızın da ders verdiği, eğitim dilinin yüzde yüz İngilizce olduğu bu programa her yıl çeşitli sayıda uluslararası ve Türk öğrenci burslu olarak kabul edilmektedir.

Patentle Türkiye Yarışması

Kurum olarak gençlerimiz arasında sınai mülkiyet farkındalığının oluşturulmasına, gençlerin belli bir emek ve para harcıyarak ve yaratıcılık kullanarak meydana getirdikleri ürünler üzerinden fayda sağlamaları noktasında sınai mülkiyet haklarını etkin bir şekilde kullanmalarına öncelik vermekteyiz. Bu kapsamda, TÜRK PATENT tarafından ilkinin 2017 yılında yaptığımız ve iki yılda bir düzenlenen Patentle Türkiye yarışması ile üniversitelerimizde öğrenim gören öğrencilerimize yönelik patent konusunda farkındalık oluşturulması, öğrencilerin gelecekte profesyonel meslek hayatında veya akademik çalışmalarında kullanacakları teknik bilgilerle donatılması ve öğrencilerin ülkemizin teknolojik gelişmesinde önemli bir yer tutan buluş faaliyetlerine özendirilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca 2021 yılı içerisinde ilk defa düzenlenen Patentle Türkiye Ulusal Liseler Patent ve Faydalı Model Yarışması ile lise öğrencilerinin de patent ve faydalı model konularında farkındalıklarının artırılmasına, patent ve faydalı model başvuruları yapma konusunda bilgi ve tecrübe kazanmalarına katkı sağlanmıştır.

Bilgi Doküman Birimleri

Sınai mülkiyet sisteminin kullanıcılarına, bölgesel olarak bilgi ve doküman desteği sağlamak amacıyla yurt genelinde birimler kurulmaktadır. 2020 yılında 186 olan Bilgi ve Doküman Birimi sayısı 2021 yılında 214'e yükselmiştir. Bu birimlerin 73'ü Ticaret ve Sanayi Odalarında, 115'i Üniversitelerde, 23'ü Kalkınma Ajanslarında, 1 tanesi Vakıf (HAVELSAN), 1 tanesi Teknoloji Geliştirme Bölgesinde (Bilişim Vadisi) ve 1 tanesi de Organize Sanayi Bölgesi (OSB)'nde yer almaktadır (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2022).

Sınai mülkiyet alanında farkındalığın artırılması ve ticarileştirilmesi doğrultusunda çok önemli katkılar sağlayan bilgi ve doküman birimleri ülkemiz fikri mülkiyet ekosisteminde önemli bir paydaş olarak göze çarpmaktadır. Ülkemiz bilgi ve doküman birimleri sayısı bakımından Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. Sınai mülkiyet hakları konusunda önemli bir birikime sahip olan bilgi doküman birimlerinin ticarileşme konusunda da kapasitelerinin artırılması için ulusal ve uluslararası faaliyetler sürekli olarak devam etmektedir.

Hezarfen Projesi

TÜRK PATENT, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ)'lerin (KOBİ) inovasyon kapasitelerinin artırılmasına yönelik 2006 yılında Hezarfen Projesini geliştirip uygulamaya koymuştur. Hezarfen Projesi Kalkınma Planlarında düzenli olarak yer alan, son olarak Cumhurbaşkanlığı 180 Günlük İcraat Programında da kendine yer bulan ve 15 yıldır başarılı bir şekilde devam eden bir projedir.

Hezarfen Projesi ile birlikte KOBİ'lerimizin fikri mülkiyet hakkına konu olabilecek tüm varlıklarının tespiti ve yönetimi konusunda bilgilendirmeyi ve farkındalıklarını arttırmayı amaçlıyoruz.

2021 yılı sonu itibari ile 25 farklı ilimizde 28 Hezarfen Projesi uygulanarak 759 KOBİ'ye danışmanlık hizmeti verilmiştir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2022).

Patentlerin Ticarileşmesi

Son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalar fikri ve sınai ürünlerin artan önemini ortaya koymaktadır. Geçtiğimiz 40 yıllık dönemde, şirketlerin toplam varlıkları içerisinde maddi olmayan varlıkların payı %20'den %80'e yükselmiş olup; bu varlıkların dünya ekonomisindeki payı ise %50'yi geçmiştir (Ogier, 2016). Bu doğrultuda insanın zekâ, çaba ve yaratıcılığını kullanarak ortaya çıkardığı fikri ve sınai ürünlerin ekonomiye kazandırılması başka bir deyişle ticarileştirilmesi giderek önem kazanmaktadır. Hem ulusal hem de uluslararası sınai mülkiyet ofisleri başta KOBİ'lerin ve üniversitelerin sahip olduğu fikri ve sınai mülkiyetler olmak üzere bu varlıkların ticarileştirilmesi konusunda farklı destek programları üzerinde çalışmalarına devam etmektedir. Bu kapsamda ülkemiz de fikri ve sınai mülkiyetin ticarileşmesi konusunda ulusal ve uluslararası alanda yürüttüğü projelerle önemli atılımlar gerçekleştirmektedir.

TÜRKPATENT tarafından gerçekleştirilen farkındalık faaliyetleri ile Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) gibi kurumlar tarafından sağlanan teşvikler sayesinde, ülkemizin sınai mülkiyet portföyü her geçen gün daha da büyümüştür. Bugün itibariyle Türkiye'nin sınai mülkiyet envanteri yaklaşık olarak 2.220.000 sınai mülkiyet tescilinden oluşmaktadır (yerli başvuru sahipleri tarafından tescili yapılan ve hâlihazırda geçerliliği devam eden patent, faydalı model, marka ve tasarım tescilleri). Tescil konusunda oluşan farkındalığın, ticarileştirme noktasında sektöre aktarılması oldukça önem arz etmektedir.

Patentlerin ticarileşme verileri incelendiğinde, patentleri ticarileştiren kurumlar arasında ilk sırayı KOBİ'ler almaktadır. Bu alanda KOBİ'leri sırasıyla büyük firmalar, start-up'lar ve üniversiteler takip etmektedir. Ticarileşme modelleri incelendiğinde ise, en çok tercih edilen modelin lisanslama olduğu tespit edilmiştir. Ülkemizin 2018-2021 dönemine ait lisanslama verilerine bakıldığında, üniversitelerin lisanslama işlemlerindeki payının %15'ten %48'e yükseldiği görülmektedir. Bu durum, üniversitemiz tarafından geliştirilen yeniliklerin, ortaya konan buluşların ticarileşmeye başladığının önemli bir göstergesidir.

Türk Sınai Mülkiyet Değerleme, Mühendislik ve Danışmanlık A.Ş. (TÜRKSMD)

Ülkemiz sınai mülkiyet portföyünün ticarileştirme noktasında reel sektöre aktarılması için sınai mülkiyet değerlendirme, risk sermayesi ortaklığı, sınai mülkiyet portföy danışmanlığı alanında hizmet vermek amacıyla 2018 yılında TÜRKPATENT'in bir iştiraki olarak Türk Sınai Mülkiyet Değerleme, Mühendislik ve Danışmanlık A.Ş. (TÜRKSMD) kurulmuştur. 35'i sınai mülkiyet danışmanı olmak üzere 45 personeli ile TÜRKPATENT yerleşkesinde faaliyetlerini sürdüren TÜRKSMD, sınai mülkiyet haklarının ticarileştirilmesine katkı sağlamak amacıyla;

- Patent ve faydalı model ön araştırma raporu,
- Marka ön araştırma raporu,
- Patent ve faydalı model değerlendirme raporu,
- Marka değerlendirme raporu,
- Faaliyet serbestliği raporu,

- Hükümsüzlük analizi raporu,
- Teknoloji transferi işlemlerinde danışmanlık hizmetleri sunmaktadır.

Ülkemizde fikri ve sınai mülkiyet varlıklarının değerlendirilerek ülke ekonomisine katkısının artırılması amacıyla TÜRKSMĐ ile Kredi Garanti Fonu (KGF) arasında işbirliği süreci başlatılmıştır. Bu kapsamda, TÜRKSMĐ tarafından patent/faydalı modeller için hazırlanan değerlendirme raporlarına dayanarak belli bir oranda finansman sağlanması ve KGF ortağı bankalarca kredi temin edilmesi planlanmaktadır.

TÜRKPATENT'in Teknolojik ve Bilişim Altyapısı

Kamu sektörü ve özel sektör kuruluşlarının yararlanıcılarına hızlı ve doğru bir şekilde hizmet sunabilmenin büyük önem taşıdığı bilgi toplumunda, sınai mülkiyet haklarının tescilinden sorumlu kurum olan TÜRKPATENT, bu hakların tesciline ilişkin süreçlerde bilgi teknolojilerinden azami şekilde yararlanmaktadır. Ayrıca, sınai mülkiyet haklarına ilişkin dokümanlara ve bilgiye ulaşılabilmesini kolaylaştırmak için bilgi teknolojileri yoğun bir şekilde kullanılmakta olup, ortaya çıkan ihtiyaçlara göre yeni yazılımlar üretilmekte ve mevcut yazılımlar sürekli güncellenmektedir (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021).

1 Ocak 2020 tarihi itibarıyla TÜRKPATENT nezdinde fiziki evrakla işlem yapılması sonlandırılıp yeni elektronik başvuru sistemine (EPATS), 1 Temmuz 2020 tarihi itibarıyla da yeni elektronik tebligat sistemine (ETEBS) geçilmiştir. Bu uygulamalarda iyileştirme çalışmaları sürekli olarak yapılmaktadır.

Sonuç

Ekonomik bakımdan güçlü bir ülke olarak kalabilmemiz ancak katma değeri yüksek ürünler üretilmesi ve teknolojinin her alanında rekabetçi ürün ve hizmetler sunulmasıyla mümkün olacaktır. Söz konusu ürün ve hizmetlerin sağlanması amacıyla oluşturulan Millî Teknoloji Eylem Planları ve Kalkınma Planları, millî hedeflerin yakalanması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu hedeflerin yakalanması doğrultusunda güçlü, sürdürülebilir ve rekabetçi ekonominin en önemli parçalarından biri olan sınai mülkiyet ekosisteminin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Son yıllarda sınai mülkiyet konusunda önde gelen kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, sınai mülkiyet bilgisinin daha kullanışlı hale getirilmesi ve bu bilginin ticarileşme faaliyetleriyle ekonomiye kazandırılması konusuna yoğunlaşmaktadır. Millî Teknoloji Hamlesi kapsamında belirlenen hedeflere ulaşılmasında ülkemizin sınai mülkiyet portföyünün artırılması ve güçlendirilmesi önümüzdeki dönemde çok önemli rol oynayacaktır.

Kaynakça / References

- Ogier, J. P. (2016). Intellectual property, finance and economic development. *WIPO Magazine*, 2016 (1), 1-7.
- Türk Patent ve Marka Kurumu. (2021). Faaliyet Raporu. *TÜRKPATENT*
- Türk Patent ve Marka Kurumu. (2022). İstatistik Veritabanı. *TÜRKPATENT*
- World Intellectual Property Organization. (2021). World Intellectual Property Indicators. *Report for IP Offices*.

Yazar Hakkında / About Author

Cemil BAŞPINAR | Türk Patent ve Marka Kurumu | cemil.baspinar[at]turkpatent.gov.tr

Cemil BAŞPINAR, 2004 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümünden Lisans 2009 yılında da Yüksek Lisans diploması ile mezun olmuştur. 2004 yılında Patent Uzman Yardımcısı olarak göreve başladığı o zamanki adı Türk Patent Enstitüsü olan Türk Patent ve Marka Kurumu'nda, uzmanlık çalışmalarını ve "İmalat Sanayii Patent Aktivitelerinin Sektörel Analizi" konulu tez çalışmasını tamamlayarak 2008 yılında Patent Uzmanı unvanını almıştır. Başpınar, 2015 yılının Şubat ayında atandığı Türk Patent ve Marka Kurumu Başkan Yardımcılığı görevine 2022 Mart - Eylül döneminde Kurum Yönetim Kurulu Başkan V. ve Kurum Başkanı V. olarak devam etmiştir. Başpınar, 2022 yılının Eylül ayından itibaren Kurum Yönetim Kurulu Başkanı ve Kurum Başkanı olarak görevine devam etmektedir. Cemil Başpınar, Patent Vekilleri ve Marka Vekilleri Disiplin Kurulu Başkanlığı ve Türk Patent ve Marka Kurumu iştiraki olan Türk Sınai Mülkiyet Değerleme, Mühendislik ve Danışmanlık A.Ş.'nin Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerini de yürütmektedir.

Cemil BAŞPINAR | The Turkish Patent and Trademark Office | cemil.baspinar[at]turkpatent.gov.tr

Cemil BAŞPINAR has been graduated from Istanbul Technical University, Department of Civil Engineering with BSc. degree at year 2004 and with MSc. degree at year 2009. After starting as Assistant Patent Examiner in year 2004 at Turkish Patent Institute, which was then named as Turkish Patent and Trademark Institution, he has completed his expert studies and the thesis on "Sectoral Analysis of Patent Activities in the Manufacturing Industry" in 2008 and received the title of Patent Examiner. Başpınar served as the Acting Chairman of the Board and Acting Chairman of the Turkish Patent and Trademark Institution between March 2002 and September 2022, where was previously appointed as Vice President of the Institution in February 2015. Başpınar is currently serving as the Chairman of the Board and Chairman of the Turkish Patent and Trademark Institution from September 2022. Cemil Başpınar is also the Chairman of the Disciplinary Board of Patent Attorneys and Trademark Attorneys, and the Chairman of the Board of Turkish Industrial Property Valuation Engineering and Consultancy Services Inc., an affiliation of the Turkish Patent and Trademark Institution.